

ТАЪЛИМНИ АХБОРОТЛАШТИРИШ ШАРОИТИДА БЎЛАЖАК ИНФОРМАТИКА ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШ МУҲИТИГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР

З.М. Дадабоева

Андижон давлат университети

Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Ҳозирги кунда жамиятда таълим хизмати бозори тушунчаси қарор топган бўлиб, унга кўра, муқобил таълим, уйда таълим олиш; таълим олувчининг индивидуал психологик хусусиятларини инобатга олган ҳолда, ўқитиш ва дам олишни навбатлаштириш; ўқитишда интернет ва замонавий таълим технологияларини қўллаш; таълим олувчининг касбий билим ва кўникмаларга эга бўлишига эътибор қаратиш кабилар муҳим ўрин тутмоқда. Шунга кўра, таълим хизмати бозори амал қилаётган ҳозирги шароитда информатика ўқитувчиларини тайёрлашда уларнинг касбий компетентлигини ошириш билан бир қаторда таълим жараёнини методик таъминлашга катта эътибор қаратиш зарур.

Педагогика олий таълим муассасаси талабаларида касбий компетентликни таркиб топтириш уларнинг педагог сифатида шаклланиши, истиқболда ўқитувчилик фаолияти учун зарур ижодкорлик хусусиятига эга бўлишлари учун муҳим пойдевор ҳисобланади.

Ўқитувчининг психологик-педагогик компетентлиги унда

Предметли компетентлик - бўлажак ўқитувчининг илмий-педагогик тафаккурга эга бўлиши ва ўз ўқув фани асосларини яхши билишини ҳамда амалий фаолиятга тайёргарлигини таъминлайди.

Методик компетентлик - касбий фаолиятга тайёрлашда муҳим ўрин эгаллаб, махсус илмий-амалий, психологик-педагогик билим ва маҳоратга эга бўлишни кафолатлайди. Бу информатикани ўқитиш жараёнида билим ва маҳоратнинг уйғунлашган тизимида намоён бўлади [4; 17 б.].

Информатика ўқитувчилари фаолиятининг ўзига хослигидан келиб чиқиб, касбий компетентлик мотивацион, мақсадга мувофиқлик, шахсий ва мазмунли-операцион компонентларга ажралади.

*Мотивация - мотив лот. шоуео - “ҳаракатланаман” сўзидан олинган бўлиб, психологияда инсон фаолиятидаги муайян мақсадни бажаришга сабаб бўлувчи омил, ваз, сабабни билдиради. Мотив шахсни саъй-ҳаракатга ва фаолиятга ундовчи, эҳтиёжнинг юксак шакли сифатида амал қиладиган ички туртки ҳисобланади. Хатти-ҳаракат ва фаолият мотивларининг мажмуаси **мотивация** дейилади. Мотив эҳтиёж негизида вужудга келади ва шаклланади. Эҳтиёжнинг барқарорлашуви мотивациянинг самарали шаклланишини таъминлайди. Ҳаракат фаолиятининг таркибий қисми сифатида у фаолият мақсади ва мотиви орқали бошқарилади. Баъзан “мотив”*

тушунчасини “эмоция”, “мақсад”, “установка” атамалари билан алмаштириш ҳоллари учрайди. Гоҳида у туртки, қўзғовчи, ундовчи тушунчалари билан айнанлаштирилади [6; 97-6].

Мотивация - бу инсонни шахсий ва (ёки) ташкилий мақсадларга эришиш учун фаолиятга ундайдиган жараёндр. Мотивацияни амалга оширишда эҳтиёж ва рағбатлантиришни аниқ тасаввур этиш талаб қилинади [5; 92-6].

Информатика ўқитувчилари фаолиятига хос педагогик функция таҳлилига кўра, мотивация касбий фаолиятнинг асосий компоненти сифатида белгиланади.

Касбий компетенциянинг яхлит тузилмасида мотивацион компонент

Мақсадга мувофиқлик компоненти бўлажак информатика ўқитувчиси фаолиятини фаннинг сўнгги ютуқлари асосида амалга оширишга хизмат қилади.

Шахсий компонент ўқитувчининг бетакрор ва ўзига хос жиҳатларини белгилаб беради. Информатика ўқитувчиси мутахассислигига хос шахсий компонентни амалга оширишда амалий, лойиҳалаш, рефлексив фаолиятни тартибга солиш кабилар муҳим ўрин тутди.

Мазмунли-операцион компонент “ўқитувчи - ахборот - ўқувчи” тизимида бўлажак информатика ўқитувчилари томонидан бошқариш функциясининг бажарилишига тегишлидир. Педагогик компетентлик мазмунли-операцион компонентнинг таркибий қисми саналиб, эгалланган билимларнинг тизимли бўлиши уларнинг билиш фаоллигини англатади. Яъни, билиш фаоллиги ўқитувчи касбий фаоллигининг асосий шартларидан ҳисобланади [2; 147-149-б.].

АКТни жорий этиш шароитида бўлажак информатика ўқитувчисининг билиш фаоллиги мазмуни муайян ўзгаришларга учрайди, шунга кўра, унинг конструктив, гностик, лойиҳали, ташкилий, коммуникатив шарт-шароитлар мазмуни муайян аҳамият касб этади. Қуйида педагогика олий таълим муассасаларида бўлажак информатика ўқитувчисининг тайёргарлигига қўйиладиган асосий талабларга тўхталамиз.

Информатикани ўқитиш методикасига кўра, сўнгги йилларда қуйидаги қатор шарт-шароит ва воситаларга тегишли ўзгартириш киритиш борасида муайян талаблар илгари сурилмоқда:

1 информатика ўқитувчиларининг касбий тайёргарлигида муҳит тушунчаси ва ўқитишнинг методик маъноси;

2 мактабда информатика таълими методик тизими асосий компонентларининг билиш фаолияти билан уйғунлашуви;

3 мазкур йўналишда ишлаб чиқилган дастур ва дарсликлар, информатика фанини ўқитишнинг асосий технологиясини билиш;

4 мактаб курси саволлари ва алоҳида мавзуларни ўқитиш методикасини эгаллаш;

5 методик усуллар бутунлигини мақсадли баҳолаш ва курснинг дастурий ёрдамни қўллашни танлай билиш;

6 юқори синфда информатикани ўқитишга табақали ёндашув тамойилларини

билиш, информатика курси касбий методикасини эгаллаш;

7 информатика ўқув жараёнини режалаштира олиш, ўрганувчи материалнинг мазмунига ташкилий шакл ва методларни адекват танлаш;

8 ўқитишнинг назорат турлари ва натижаларини баҳолаш функциясини билиш, текшириш воситаларини ишлаб чиқиш ва қўллаш билиш;

9 ўқувчиларнинг билим ва кўникмаларини объектив баҳолаш, назорат натижаларига кўра информатика ўқитиш методикасини такомиллаштириш кабилар.

Ахборот-таълим муҳити ўқувчи шахсига йўналтирилиб, яхлит таълим муҳитини таркиб топтириш тамойилига таянади. Таълимнинг янги мақсад ва ютуқларга эришишда таълим олувчи шахсининг ўқув муҳити шароитида кўп ўлчамли ҳаракатланиши учун зарур имкониятни вужудга келтириб, унга мос оптимал шароитларни таъминлаш зарур. Бунда таълим тизими шахсни ривожлантиришга қаратилади, шу сабабли таълим олувчида асосий компетенцияларни шакллантириш, қобилият ва лаёқатлар ҳамда ўқиб-ўрганишга нисбатан мотивацияни ривожлантириш зарур. Айнан шундай шароитда таълимда АКТ воситаларидан самарали фойдаланиш мумкин. Чунки мазкур воситаларни қўллашнинг мослашувчанлик, интерфаоллик, ўқув фаолияти турларини кенгайтириш каби вазифаларини амалга ошириш учун барча имкониятлар юзага келади. Бугунги кунда таълим мақсади ва вазифалари билан бирга, ўқитувчи функцияси ҳам ўзгармоқда. У “билим берувчи”дан “билим тарқатувчи”га, янги АКТ воситалари билан таъминланган ахборот-таълим муҳитида ўқувчининг билиш фаолиятини (маълум даражада мустақил) ташкиллаштирувчига айланмоқда. Бундай муҳитда ўқитувчининг асосий вазифаси ўқувчиларга мустақил билим олиш.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Қарори «Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда иқтисодиёт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида» 27.07.2017 й., ПҚ-3151, Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 30-сон, 729-модда.

2. М.Е.Мамаражобов, S.Q.Tursunov, L.M.Nabiulina, “Kompyuter grafikasi va web-dizayn”//Oliy o'quv yurti talabalari uchun darslik.-Toshkent, Cho'lpon nomidagi NMIU, 2013 yil.- 4-б

3. Sh.I. Razzoqov, Sh.S. Yo'ldoshev, U.M. Ibragimov. Kompyuter grafikasi. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi markazi. - T.: Noshir, 2013. – 141-143 b.

4. Аксянов, И. М. Методические подходы к совершенствованию информационной подготовки преподавателей учреждений системы среднего профессионального образования: На примере курса информатики для системы повышения квалификации: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Аксянов Ильзар Мустафович. – М., 2004. – 25 с.

5. Абдураимова Г.О. Возможности мультимедийных технологий в преподавании педагогических дисциплин // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – Москва, 2018. – №4. 50 – 53 с.

6. Зиновкина, М. М. Инженерное мышление (Теория и инновационные педагогические технологии): монография / М. М. Зиновкина. – М.: МГИУ, 1996. – 283 с.